

הערת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ם
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

גליון פסח תשפ"ה

דיני הכשרת המטבח לפסח

מן המובחר הוא שיהיה לאדם כלים מיוחדים לצורך חג הפסח¹, ולא יצטרך להשתמש בכלי חמץ אף אם הגעילו אותם, וכן נהגו כיום רוב האנשים לרכוש לעצמם כלים מיוחדים לפסח. וכלי החמץ משפסם היטב שלא יהא ניכר בהם החמץ ומצניעם במקום צנוע. ובזמנינו נהגו למכרם במכירת חמץ לגוי ויצניעם במקום הנמכר לגוי.²

אמנם עדיין צריכים אנו לבידור הלכות הגעלת כלים להכשרת המטבח לפסח, להכשרת והגעלת השיש והכיורים הברזים, אשר ישתמשו בהם במשך השנה לחמץ, ועכשיו רוצים להשתמש בהם לפסח.

שיש

א. השיש³ במטבח יש להכשירו לצורך הפסח, כי יש בו כמה חששות שנבלע בו חמץ במשך השנה⁴.

ב. כיון שבשיש יש בליעות מכלי ראשון, מעיקר הדין צריך הגעלה בכלי ראשון, וכשירים ע"י עירווי רותחים⁵ וגלגול אבן מלובנת על פני כולה⁶.

אך יש סוברים שעדיין יש לחשוש אולי נשאר דבוק בו עדיין חמץ בעין ואין מועילה להם הגעלה⁷, וכן יש סוגי שיש כגון שיש גרניט שעלול להינזק אם יכשירים ע"י אבן מלובנת, וממילא לא מועיל להם הגעלה באופן זה, ושיש יצוק שאין מועיל להם הגעלה ככלי חרס, לכן צריך לכסות אותם בכיסוי⁸.

ג. נהגו כיום להכשיר השיש על ידי עירווי רותחים וכיסוי, היינו שממתינים 24 שעות מבליעת החמץ⁹, ומנקים

¹ בט"ז סי' תנ"א ס"ק ה' ומג"א ס"ק ו' ומ"ב ס"ק יט מצינו בסכנינים שיקנו חדשים, כי קשה להגעילם. ובשאר כלים עיין יסוד ושורש העבודה שער הצאן פרק ד' הלכות הגעלת כלים שיקנו חדשים כי אולי לא ניקו היטב. ובמבית לוי מועדי השנה פרק ס"ג כתב כן בכל הכלים. וע"ע בסמ"ק מצוה קצח שמצוה להגעיל כלים, אמנם באו"ה שער נח סי' קד כי שאין בזה מצוה. ויעוין גם בשדי חמד (ח"י עמ' 349 אסיפת דינים מערכת ה"א אות טז) שהביא את דברי רבינו מנוח שכתב שלא מברכים על הגעלת כלים משום דאפשר בכלים חדשים.

² עיין סימן תנא ס"א שמשפשים כלי החמץ ומצניעים. כי אין צריך למכור הבליעות. אך נהג למכרם שמא נשאר קצת חמץ דבוק בהם וממילא אין צריך לשפסם. אך נשאר המנהג גם לשפסם.

³ שיש הוא כלי אבנים שהכשירו בהגעלה. (סי' תנא ס"ח).

⁴ כי לפעמים נשפך עליו תבשילין של חמץ, ונבלע בשיש על ידי עירווי מכלי ראשון, ומועיל הכשר ע"י עירווי מכלי ראשון. (סי' תנא סעיף כ). או כי לפעמים הניחו עליו גוש חם שהוא חמץ, ולזה לא מועיל עירווי אלא צריך הכשר בכלי ראשון, והוא ע"י ששופכין עליו רותחין ומגלגל אבן מלובן על פני כולה. (מ"ב ס"ק קיד). או כי לפעמים הניחו עליו קדירה רותחת של חמץ, ויש על השיש רוטב, ויוצא הבליעות מכלי לשיש ע"י הרוטב, וע"ז צריך הכשר בכלי ראשון כנ"ל. בדיעבד מותר על ידי עירווי בלבד. (מ"ב ס"ח). כי מעיקר הדין הולכים אחר רוב תשמישו, ורוב תשמישו מעירווי בכלי ראשון או בצונן. (שעה"צ ס"ק קמד).

⁵ טוב שיערה מקומקום מים שאינו בחזקת חמץ, שלא ביטלו בו חמץ, ואין לחוש לפירווי חמץ שאולי נפלו שם, (ספר הגעלת כלים פי"ג הע"י תיב). או מכלי חמץ שאינו בן יומו, (מבית לוי פס"ב ס"ב). או אף מכלי של פסח כשהשיש אינו בן יומו, עיין הגהות בית מאיר על חק יעקב סי' תנ"א, ובאליהו רבה סי' תנ"א וכף החיים ס"ק רל"ו, אבל לא כשהשיש בן יומו, וכמו שכתב בשו"ע הרב בסי' תנ"א סעיף נ"ט נוהגות הנשים שלא להשתמש בפסח בקדירה שעירו ממנה רותחין תחת האבן, ועין שם שביאר הטעם היטב. וכ"כ בשער הציון סי' תמד ס"ק ד'.

⁶ מ"ב סי' תנ"א ס"ק קיד. ובהליכות שלמה פי"ג ד"ה יח כתב שעירווי מקומקום חשמלי שהברזל המלובן מונח בתוכו הי"ז כעירווי מכלי ראשון שעל גבי האש.

⁷ מ"ב שם ס"ק קט"ו. ואף כיום שאין חשש חריצים בשיש מ"מ נהגו להוסיף ולכסות את השיש בכיסוי גמור. הליכות שלמה שם.

⁸ מבית לוי מועדי השנה פס"ב הערה ה'.

⁹ שו"ע סי' תנ"ב ס"ב ברמ"א שנהגו שאין מכשירים כלי בן יומו.

היטב את כל השיש והפינות שלא יהא דבוק שם חמץ, ושופכים עליו מים רותחים מכלי ראשון, על כל השיש שהוא מכשיר, באופן שלא יפסק הקילוח מהכלי ראשון, ואחר ההכשרה יכסה את השיש בהפסק טוב, כגון פח או עץ, פי.וי.סי., או נייר אלומיניום עבה שלא נקרע¹⁰.

ד. אם משתמש בשיש בלי כיסוי, או כיסוי דק, צריך להכשיר עם הנחת אבן מלובנת על השיש¹¹.

חרסינות וקרמיקה

א. חרסינות וקרמיקה שעל הקיר מעל השיש, יש לחשוש בהם לבליעות חמץ¹², ולכן טוב לערות עליהם מים חמים מכלי ראשון, ואחר כך לכסות אותם עד גובה מקום הקדירות.

שולחנות

א. שולחן המטבח יש בו חשש חמץ¹³. ונהגו כיום לכסותם היטב, באופן שלא יתגלה בפסח, ועל זה מניחים מפה, ולא חששו להגעילם בעירו¹⁴, כי יש חשש שיתקלקלו. וראוי לזיהר שלא יניח בפסח קדירה או תבנית חמה על כסא שלא כיסוי אותו¹⁵.

כיורים

א. הכיורים יש בהם יותר חשש של בליעות חמץ, כי שופכים שם שיירי תבשילים מחמץ, ומצוי ששופכים עליהם מים רותחים. אך היות והכיורים עשויים מחרסינה, כלי חרס אין מועיל להם הגעלה¹⁶.

ב. לכן צריך מעיקר הדין לתת בתוכם קערה מיוחדת לפסח. וינקו קודם היטב הכיור שלא יהא דבוק בו חמץ, ונהגו לערות עליהם רותחים מכלי ראשון¹⁷.

ג. כיור מנירוסטה מועיל לו הגעלה, ע"י עירו מכלי ראשון ואבן מלובנת, אך כיון שמניחים קערה מיוחדת לפסח, די בעירו רותחים בלי אבן מלובנת¹⁸.

ד. יש נזהרים שלא לשפוך בכיור במשך ימי הפסח, מים רותחים שהיד סולדת בהם. כדי שלא יעברו בליעות מכיור החרס לקערה שמונחת שם, ע"י המים הרותחים¹⁹. או נזהרים שלא תהא מונחת הקערה על תחתית

¹⁰ מבית לוי שם. והנה אם הכיסוי הוא מחומר שאינו מעביר חום כמו עץ או פי.וי.סי. אין צריך הגעלה מעיקר הדין, רק נהגו כן. אבל אם הכיסוי מעביר חום כמו נייר אלומיניום או פח, הרי יתכן שיש מים מתחת לכיסוי וכשיניח קדירה חמה עליהם ומרתיח גם הנייר והרי זה כב' קדירות הנוגעות זו בזו המבואר ביו"ד סי' צב ס"ח שבלח יוצא בליעה מזו לזו, ואף שנתבאר שם בסי' צא ס"ד שאם התחתון צונן תתאה גבר ואינו בולע רק כדי קליפה, וא"כ הנייר הוא כדי קליפה, [ואינו הולך יותר לכלי כי אין הנאסר הולך יותר מהאוסר] מ"מ חששו לדעת מהרש"ל שהובא בש"ך סי' קה סק"י שבכלים אין תתאה גבר, ונאסר כולו. גם יש שביארו ע"פ הפמ"ג או"ח משב"ז סי' תנא ס"ק ה שכלי שני שהוסר מהאש מחמירים בו ואוסר כולו. ומ"מ יש להקל מכמה טעמים, כיון שיש הרבה ספיקות, כי ספק אם נעשה הנייר רותח, וגם קצת רטיבות אינו נחשב לח כמבואר בחו"י סי' צ"ב ס"ק כ', וגם לכן עושים הגעלה ע"י עירו, ומועיל ע"י הגעלה וכיסוי. ובפרט אם נזהר כל השנה שלא להניח קדירות רותחות על השיש בלי הפסק, ועכ"פ טוב שבפסח לא יניח קדירות רותחות על הנייר בלי הפסק.

¹¹ שם.

¹² בחרסינה עיקר החשש הוא רק ששפך עליו מהתבשילין של חמץ על ידי עירו, כי לכאורה אין כאן חשש שמא נפל עליו גוש חמץ שהרי אי אפשר להניח עליו, ורק בציר רחוק מאד שעמד גוש צמוד עליו, וכן לא מצוי שיהא עליו רוטב שאם יגע בו קדירה יצא ממנו בליעות, אך מכל מקום אי אפשר להכשירו בהגעלה כי זה כלי חרס וכמו בכיורים להלן, ולכן יש לכסותו, ומ"מ יכשירו גם על ידי עירו.

¹³ שו"ע סי' תנא ס"כ ומ"ב ס"ק יד כי מניחים עליו חמץ חם. גם הדרך שמתעסקים עליו בבצק, ועיין בסי"ז ומ"ב ס"ק צב כי אף אם עורכים עליו לפרקים צריך הגעלה.

¹⁴ כי בשני כלים ובפרט בג' כלים אין עובר בליעה בלא רוטב, ועדיף משיש שאין מצוי שם רטיבות.

¹⁵ כי אם מניח בפסח מסתבר שגם במשך השנה הניח שם וא"כ הרי זה כשולחנות שצריך כיסוי, וביותר שאפשר שעמד עליו קודם עם נעליים שדבוק בהם פירווי חמץ.

¹⁶ עיין מ"ב ס"ק י"ח לבנים הנשרפים בכבשן יש להם דין כלי חרס, ואם נשפך עליהם דבר רותח של חמץ אין לו תקנה אלא בליבון.

¹⁷ מבית לוי מועדי השנה פס"ב ס"א. והטעם שצריך להניח בהם קערה כי אין מועיל הגעלה לכלי חרס, וא"כ צ"ב מה מועיל שיערה עליהם רותחים, אך עיין במ"ב ס"ק י"א שהיקל במקום הצורך שמועיל הגעלה לכלי חרס שישתמשו בו בכלי שני, וע"ע בדרכי תשובה יו"ד סי' קכא ס"ק סח שהתיר בזה ואף שלפעמים מונח בו גוש רותח מ"מ אינו אוסר רק כדי קליפה והלכיים אחר רוב תשמישו, ולכן טוב לערות עליהם רותחים ואח"כ לכסותו.

¹⁸ מבית לוי שם הערה א'.

¹⁹ ספר הגעלת כלים פ"ג אות קכו. אמנם עיין ביו"ד סי' צא ס"ד מבואר שתתאה גבר ואוסר רק כדי קליפה, ובמים אין שייך

הכיור, כדי שלא יהא מגע בין הכיור לכלי הפסח על ידי מים רותחים²⁰.

ה. טוב לשפוך חומר חריף במקום יציאת המים, כדי לפגום את החמץ שנשאר שם²¹.

ברזים

א. ברזים צריך להכשירם, כי לפעמים נשפך עליהם תבשיל חמץ רותח, וכן מחמת ההבל העולה מקדירות תבשילי החמץ לברז.

ב. אופן ההכשרה הוא על ידי שיפתח את ברז המים החמים, עד שיצאו מים חמים ממש, ובאותו זמן יערה גם מבחוץ מים רותחים מכלי ראשון על הברזים²². ואחר כך מותר להשתמש בפסח במים חמים.

ג. המסננות הקבועות בברז, יש לפרק ולהחליפם באחרות לימי הפסח, או לנקות אותם היטב.

כיריים של גז

א. חצובה, טוב שיהא מיוחדים לפסח²³. ואם אין לו ילבנס ככל האפשר, ויעטפם²⁴ בנייר כסף עבה.

ב. המבערים שיוצא מהם האש, יש לנקות היטב, ואחר כך ידליק את האש עד שיתחמם היטב. והמגש שתחת המבערים יכשירנו בעירו מכלי ראשון, ויכסנו.

ג. משטח מזכוכית שמבשלים עליו, אין להכשירו לפסח²⁵. כירי אינדוקציה יש אפשרות לכסותו בסיליקון.

ד. ארובה לניקוז אדים או ארון שמעל הכיריים, אם מניח שם כיריים של פסח, יש לנקותם עם חומר פוגם, ולצפות בנייר כסף²⁶.

תנורי אפיה

א. יש להמנע מלהכשיר תנורי אפיה שאפו בהם חמץ²⁷, להשתמשות לימי הפסח, ולכן המנהג לכלול התנור במכירת חמץ.

ב. מעיקר הדין בשעת הדחק, אפשר להכשיר תנור כך, ינקה היטב את התנור על ידי חומרים חריפים הפוגמים את החמץ, וימתין מעת לעת מאפיית החמץ, ויפעיל את התנור על דרגת החום הכי גבוהה למשך זמן²⁸, ואחר כך יצפה את התנור מבפנים בנייר אלומיניום.

קליפה, ומותר כולו לדעת המחבר, וכן פסק שם בשי"ך סק"ח במקום שהקליפה אינה ניכרת, וע"ע במג"א או"ח סי' תס"ז ס"ק לג שבדין תתאה גבר מקילים בקליפה בדיעבד, וא"כ כיון שהכיור כבר אינו בן יומו, ועירה עליו רותחים, הרי זה חשש רחוק שיאסר ע"י המים רותחים.

²⁰ מבית לוי שם.

²¹ מבית לוי שם. כי כששופך מים חמים לכיור מתחברים המים שבכיור עם החמץ. והמסננת שבכיור יחליף לפסח, או ינקה אותו ויגעילנו.

²² מבית לוי שם. ומועיל הגעלה ע"י עירו כיון שכל החשש הוא רק שעירה עליו חמץ ואין כאן חשש של דבר גוש. ובפרט שרוב תשמישיו הוא בעירו שאינו רותח.

²³ הרמ"א כתב בסי' תנ"א ס"ד חצובה צריך ליבון, ובמ"ב ס"ק לד כתב כי זה רק משום חומרא דחמץ, כי באמת שתי קדירות הנוגעות אין יוצאת הבליעה מזו לזו, כמבואר ביו"ד סי' צב ס"ז, וגם יש לתלות שאף אם נשפך כבר נשרף והלך לו כיון שבכל שעה הוא על האש, וע"כ בודאי די בליבון קל. ובדיעבד אף אם נשתמש בלא ליבון כלל גם אין לאסור. וכן פסק באגר"מ יו"ד ח"א סי' נט. אך במבית לוי פסי"ב הע' ז' כתב כי בחצובות שלנו שהמסגרת גדולה ואינה על האש ממש לא שייך הטעם שנשרף, וצריך ליבון גמור שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו, ולא שייך בשלנו שמצופה באמייל, לכן טוב ליקח חדשים, ואם אין לו יעשה ליבון כל האפשר. ויש להעיר כי בפמ"ג א"א ס"ק יב מסיק שמסקה שנשפך על חצובה סגי בהגעלה, וא"כ אין צריך ליבון גמור, ובה יועיל גם בחצובות שלנו.

²⁴ מבית לוי פסי"ב ס"ג.

²⁵ הליכות שלמה פסח פ"ג ס"ג, מבית לוי שם. כי כלי זכוכית שמבשלים עליו גרע משאר כלי זכוכית.

²⁶ עי' מ"ב ס"ק קלו וס"ק פד שיש לחשוש לזיעה אם היד סולדת בו כשמגיע לשם.

²⁷ מבית לוי פסי"ב ס"ד. ובהע' י' כי יתכן שיש בקרקעית ודפנות התנור בליעה מחמץ שנשפך וצריך ליבון חמור שאי אפשר בתנור, וגם קשה מאד לנקותו שלא יהיה שום פירור חמץ. ובהליכות שלמה פסח פ"ג א"ה 8 כתב מי שהאפשרות בידו לייחד תנור לפסח תבוא עליו ברכה.

²⁸ הליכות שלמה שם ס"ב. והטעם כי כל החשש הוא רק משום זיעה, ולזה אין צריך ליבון רק הגעלה וכמ"כ הבית מאיר סי' תס"א ס"א, אך במג"א סי' תנ"א ס"ק ל' משמע שצריך ליבון עי"ש. ומשום החשש שנשפך שם חמץ ושמא יגע באותו מקום

ג. תבניות אפיה אין מועיל להם ליבון²⁹.

פּלטה של שבת

א. פּלטה יש חשש שנשפך עליו חמץ, ולכן ידליקה שתתחמם היטב, וישפוך עליה מים חמים, ויכסנה בנייר אלומיניום³⁰.

כלים שלא נשתמשו בהם עם חמץ

א. כלים ששימושם כל השנה הוא בלי חמץ, כגון פותחן של בקבוקי יין או קופסאות שימורים, אין להשתמש בהם בפסח³¹ בלי להכשירם בעירו. וכן קומקום או מיחם חשמלי שהשתמש במשך השנה יש לחשוש יותר³² שלא להשתמש בהם בפסח, ומותר להגעילם לפסח³³. אמנם במכשיר מיני בר למים חמים וכדו' שהשתמשו בו כל השנה יש מקום להקל³⁴, וטוב לערות מים רותחים על הברז ולכסות סביבו בנייר כסף. וכלי שדרך להשתמש בו לפעמים לאכילה ושתיה כגון ספלים לרחיצת ידים במטבח אין להשתמש בו בפסח רק אם יכול להגעילם, אבל כלים המיוחדים לרחיצה וכביסה שאין דרך להשתמש בו לאכילה כגון ספלים וקערות לנטילת ידים שחרית ולשטיפת רצפות ופח אשפה יכול לנקותם ולהשתמש בהם בפסח³⁵.

שיניים תותבות וסתימות

א. שיניים תותבות³⁶ יגעיל אותם בכלי ראשון, או בעירו מכלי ראשון, ואם יש חשש קלקול יכשירם בכלי שני³⁷. וקודם הכשרם לא יאכל בהם חמץ מעת לעת או יפגום המים באקונומיקה וכדומה.

ב. מי שיש לו בפיו סתימות בשיניים כתרים או גשרים, יזהר שלא יאכל חמץ חם או חריף מעת לעת קודם סוף זמן אכילת חמץ³⁸, וינקה אותם היטב. וטוב שישתה קודם פסח מעט מים שחומם הוא כמו שרגיל לשתות בכל השנה³⁹.

ג. טבעות יש לנקותם ולהגעילם בערוי מכלי ר ראשון, כי נוגע בחמץ חם.

בפסח, היא חששא רחוקה, וגם הרי זה כמו חצובה שנתבאר לעיל שמעיקר הדין מותר, כי נשרף מיד, וגם הרי אין רוב תשמישו כן, ולכן כשאין לו במה לאפות אפשר להשתמש בו, אך ראוי ונכון שלא לאפות בו.

²⁹ כיון שאפה בו חמץ הרי זה כלי שתשמישו על ידי האור שצריך ליבון חמור, ובתבניות שלנו שמצופים לא שייך בהם ליבון חמור.

³⁰ מבית לוי שם ס"ה. כי יש אומרים שצריך ליבון ולכן יכסנו. ומי"מ לפי המנהג גם ילבנו ויערה עליו רותחים.

³¹ עיין מ"ב ס"י תנא ס"ק צ גבי מדוכות קטנות שלנו שאין דכין בהן חמץ לעולם, מכל מקום הגעלה צריכה, דשמא בא לתוכה פעם אחת משהו חמץ, ואם כן גם כאן יש לחוש שמא נפל או נשפך עליהם חמץ חם.

³² כי חוץ מהחשש שמא נפל בהם פירור חמץ כדלעיל, עוד יש לחוש ע"פ המבואר בשער הציון ס"י תמ"ד סק"ד אין לערות רותח לתוך כלי חמץ מכלי פסח, אם לא שרוצה שלא לשמש בקדירה זו שעירה מתוכה עד לאחר פסח. וא"כ אם עירה מהמיחם על כלי חמץ בן יומו ג"כ אין להשתמש בפסח בכלי זה. וכן מיחם מים של שבת לפעמים מחממים עליו החלה. ולעמים יש בהם בליעות שזב מקדירות שיש בהם חמץ ונוגע בהם.

³³ כ"כ בהליכות שלמה פ"ג יב, וא"צ לחשוש שמא יש פירווי חמץ תחת האבן המצטבר, ואין לדונו ככלי חרס רק ככלי אדמה, וראה בס' הגעלת כלים פ"ג ס' תא שהאריך בזה.

³⁴ כיון שהוא סגור לגמרי ואין מצוי ליפול שם חמץ, גם אין מערים ממנו אלא לתוך כוס שאין מצוי כל כך שיהא שיהא חמץ בן יומו. ואם הדרך שמערים ממנו לחמץ צריך לערות עליו מים רותחים ולפתוח ברז החמין. ואם יש עליו מיכל מים מגולה ראוי להחליפו לפסח.

³⁵ עיין מ"ב ס"י תנא ס"ק כז ובפסק"ת שם.

³⁶ כבר האריכו הפוסקים בחששות שיש בשיניים תותבות וסתימות עיין בשדי חמד מערכת חמץ ומצה ס"ד כג - כד, ושו"ת מהרש"ם ח"א ס"י קצד ועוד, ובמנחת שלמה תנינא ס"י נ סיכס החששות כי דרך אדם לאכול חמץ שיד סולדת בו, גם כי אוכלין דבר גוש שמחמירין בו שאין חילוק בין כלי ראשון או שני כמבואר בש"ך יו"ד ס"י קה סק"ח בשם מהרש"ל, או אכל חמץ חריף שמבשל אף בכלי שני כמבואר ביו"ד ס"י ס"ט ס"ג. ולכן יכשירם.

³⁷ ארחות רבינו ח"ב עמ' כז שאין אדם אוכל רותח המבליע, והפה אינו יותר מכלי שני עי"ש. ובשבט הלוי ח"א ס"י קמת, וח"ד ס"י עד, כי ע"פ רוב אין אוכל ושותה בחום שהיד סולדת בו, וכן רוב תשמישו אינו בגוש רותח, וגם כבר אינו בן יומו, לכן כשאי אפשר יש לסמוך ע"ז.

³⁸ הליכות שלמה פסח פ"ג ס"ד, מבית לוי פס"ג ס"א.

³⁹ הליכות שלמה שם, כי יש לדון להקל ע"פ דברי החת"ס שהובא בדרכי תשובה ס"י פט סק"ז שהבלוע בתוך שן מתעפש מחמת הבל הפה ונפסל מאכילת אדם, ועפ"י יהא מותר לאכול אף בפסח מאכלים חמים וחרופים עי"ש, וכע"ז בארחות רבינו שם.

מוגש ע"י בית ההוראה "שערי הוראה"

נערך ע"י הרב יוסף אייזנשטיין שליט"א מרבני בית ההוראה מו"צ ומח"ס דעת הלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

דיני בדיקת וביעור חמץ

ביטול בלילה וביום

ז. ביטול בלילה הוא לחמץ שלא מצא, כי מה שמצא הריהו רוצה לשמרו למחר או לאכלו (סי' תלד ס"ב), וביטול ביום הוא בין לחמץ שמצא ובין לחמץ שלא מצא (שם).

כיבוד הבית

ח. המנהג לכבד כל הבית והחדרים ביום י"ג, כדי שיוכל לבדוק כדן בתחילת ליל י"ד. (מ"ב סי' תלג ס"ק מו). ובזמנינו שמכבדים ושוטפים את כל הבית היטב, אין חובה לפשפש ולבדוק בשעת הבדיקה בכל המקומות, אלא חובת הבדיקה היא לבחון כל המקומות אם ניקו אותם היטב.

(הליכות שלמה פ"א ס"א)

עשרה פתיתים

ט. נוהגים להניח בבית קודם הבדיקה י' פתיתים חמץ שאין בכל אחד מהם כזית, כדי שימצאם הבודק. (סי' תלב ס"ב). ויהיה חמץ קשה שלא יתפרר, ויזהר הרבה שלא יאבד

אחד מהם. (מ"ב סי' יב-ג)

זמן הבדיקה

י. צריכים לבדוק מיד בתחילת הלילה (תלא ס"א) ואף למחמירים כר"ת מובא בשם הגרי"ז דלגבי זה נהגו כהגאונים. (מועו"ז ח"ג סי' רפז). והנהגים כר"ת מעיקר הדין יתחילו הבדיקה אחר הזמן לר"ת. (הליכות שלמה פ"ה ס"י).

יא. אסור להתחיל במלאכה או באכילה קבועה חצי שעה קודם הזמן, ואכילת פירות מותרת, ומ"מ בהגיע הזמן לא ישחה בזה (שם ס"ב מ"ב ס"ק ו).

יב. אף ללמוד אסרו, (סי' תלא ס"ב). ומחלוקת אי אף בחצי שעה או רק מצאת הכוכבים, ומ"מ שיעור בבהמד"ר מותר. (מ"ב שם ס"ק יז).

יג. אם התחיל ללמוד או התחיל במלאכה מבעוד יום בזמן היתר, כשיגיע הזמן של צאת הכוכבים, צריך להפסיק, כדי לקיים מצות בדיקת חמץ כתיקונה. (סי' תלא ס"ב, מ"ב ס"ק שם יא-ב).

יצא מביתו קודם פסח

יד. הנוסע מביתו תוך ל' יום קודם הפסח, ולא יהא שם בפסח, או אף קודם ל' יום ויחזור שם בערב פסח, יבדוק בלילה לפני יציאתו מביתו לאור הנר, ויבטל החמץ שלא ראה, אבל לא יברך על הבדיקה. (סי' תלו ס"א, מ"ב ס"ק יג). ואין נוהגין אז להניח י' פתיתים. (מנחת יצחק ח"ח לה).

א. כדי לקיים מצות בל יראה ובל ימצא בפסח, אנו עושים ג' שלבים: (א) **בדיקת חמץ וביעורו**, ניקיון כל הבית מחמץ (סי' תלג ס"א), בדיקה בנר (סי' תלג ס"א), ושריפת החמץ למחר (סי' תמה ס"א). (ב) **ביטול החמץ** בנוסח כל חמירא וכו' (סי' תלד ס"א-ב). (ג) **מכירת החמץ** לגוי ע"י הרב לחמץ שאין רוצים לבערו מן העולם, וחוזרים וקונים אחר הפסח (סי' תמח ס"ג).

בדיקת חמץ

ב. הצריכו לבדוק ולבער החמץ ולא די בביטול החמץ, (א) כי ביטול תלוי במחשבתן של בני אדם, ושמא ירע בעיני האדם להפקיר חמץ ששווה כמה אלפים, ואף שיבטלו בפיו, לא יבטלו בלב, ועיקר הביטול בלב. (ב) כי מתוך שרגילים בו כל השנה אם ישאר בביתו חוששים שישכח ויבוא לאכול, ולכן תיקנו חז"ל שצריך שניהם, ביטול ובדיקה (מ"ב סי' תלא ס"ק ב').

ביטול חמץ

ג. הצריכו ביטול החמץ, ולא די בבדיקת החמץ וביעורו בלא ביטול, כי חוששים שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו (מ"ב שם).

מכירה לגוי

ד. נהגו למכור החמץ לגוי, ואפשר למכור אף חמץ בעין (ע"י מ"ב סי' תמח ס"ק יב, וביה"ל ד"ה בדבר מועט). ורבים נהגו שאין מוכרים לגוי חמץ בעין (ע"י אליה רבה סי' תמ"ח ס"ק יז, שבה"ל ח"ט סי' קכ), רק מוכרים חמץ נוקשה כפרחים חנוטים מדגן, וע"י תערובות כתרופות וקוסמיטקה, או פירורים וחמץ הדבוק לכלים. (ע"י הליכות שלמה פ"ו סי' ג) אם ניקה ביתו כדן והוציא כל החמץ המנהג למכור לגוי). ויסקי היא חמץ גמור, משקאות חריפים מחו"ל יש באלכוהול חשש חמץ, אבל וודקה ומשקאות חריפים בארץ יש בהם רק חשש של תערובות חמץ ואפשר למוכרם לגוי.

ה. נהגו לערוך המכירה ע"י הרב, המוכר בשליחות הקהל את החמץ לגוי, (ע"י מ"ב סי' תמח ס"ק יד), וחותרמים על שטר הרשאה לרב, ובקנין סודר שיוכל למכור החמץ, **ובשעת הדחק אפשר להרשות בשליחות בטלפון**. (סידור פסח כהלכתו פ"א הע' 25).

ו. מקומות שימכרם לגוי מחלוקת אם צריך לבדוקם בליל י"ד, ועדיף שימכרם ב"י"ג. (מ"ב סי' תלו ס"ק לב). והמנהג להקל בזה אף במכירת י"ד. (הליכות שלמה פ"ה ד"ה ו')

שכח ולא בדק אם יש שם ספק חמץ מבטל חמצו ודיו,
אבל אם יש שם ודאי חמץ כביצה יחזור לביתו, או ישלח
שליח לבדוק, ואם זה הפסד מרובה אינו מחויב ודי
בביטול. (ביה"ל שם ד"ה זקוק). ויכול למכור כל הבית לגוי
ויפטר מבדיקת חמץ.

בחורי ישיבה שיש להם חדר מגורים בישיבה, חייבים
לבדוקם, ואם בליל י"ד יבדקו בברכה, וקודם י"ד יבדקו
בלא ברכה. (חזו"א דינים והנהגות פ"ז יח, הליכות שלמה פ"ה יז).

בדיקה ע"י שליח

זו. נכון הדבר לבדוק החמץ בעצמו כי מצוה בו יותר
מבשלוחו. (שועה"ר ס"ח, ובפמ"ג א"א ס"ק ה' שאם בדק קצת לא נאמר
על השאר מצוה בו יותר מבשלוחו). ואם אינו יכול לבדוק כל הבית
יעמיד מבני ביתו שישמעו הברכה מפי המברך, וילכו
לבדוק מיד על סמך הברכה ששמעו (סי' תלב ס"ב).

זא. אם בעה"ב אינו בודק כלל, השליח מברך, ולא הבעה"ב
(מ"ב סי' תלב ס"ק סק"י). אמנם הביטול יבטל בעל הבית,
ובשעת הדחק יצוה לשליח לבטלו. (מ"ב סי' תלד ס"ק טו).

זב. אם לא שמעו הברכה, לכתחילה אין לשלחם לבדוק, ורק
אם קשה לו לגמור הבדיקה יכול לבקש מהם לגמור
הבדיקה (שם יא). והטעם כי אין לקיים מצוה בלי ברכה
לכתחילה. (שועה"ר ס"ט).

ח. טוב שיטול ידיו קודם ברכת הבדיקה. (מ"ב סי' תלב סק"ב).
ואם בני ביתו בודקים עמו טוב שגם הם יטלו ידיהם. (פמ"ג
א"א שם).

הפסק בין ברכה לבדיקה

ט. אסור לדבר בין ברכה לתחילת הבדיקה בדברים שלא
מצורך הבדיקה, וכן שלוחו השומע הברכה לא יפסיק, לכן
ילך מיד לבדוק, או שבתחילה יבדוק עם המברך. וטוב
שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה, אף
שכבר התחיל המצוה, כדי שישים אל לבו לבדוק כל
המקומות שהכניסו חמץ (שו"ע תלב ס"א). וחששו לכתחילה
לסוברים שאין להשיח באמצע מצוה. (שועה"ר ס"ז).

נר או פנס

כ. הבדיקה צריך שתהיה לאור נר יחידי. (סי' תלג ס"א, מ"ב ס"ק
מו). ואם אין לו נר או שחושש לשריפה בודק בפנס בברכה.
(הליכות שלמה פ"ה ס"א).

מקומות וחפצים הטעונים בדיקה

א. כל המקומות שיש לחוש שהכניסו שם חמץ, או נכנסו שם
באמצע אכילת חמץ, (סי' תלג ס"ג) או שתינוקות מצויים שם
חייבים בבדיקה. (מ"ב שם ס"ק יט).

חצר השותפים

ב. חדרי מדריגות וכל מקום השייך לשותפים, החיוב על כל
אחד מהשותפים שיבדקו החמץ. (חק יעקב סי' תמה), ויבדוק

כל אחד עד הקומה שדר בו, ומעל דירתו שאינו רגיל שם
לבדוק העליון. (סידור פסח כהלכתו פ"ב סי' בשם הגרי"ש אלישיב).

וטוב שימנו שליח אחד לבדוק בכל המקומות.

שוכר או חולה

כג. השוכר בית או חדר ונמצא שם לפני ליל י"ד חל עליו חיוב
בדיקה בברכה. (סי' תל"ז ס"א). חולה המאשפז בבית חולים
לבדוק ארונו וחפציו בלי ברכה. (כי אפשר להעבירו מחדר לחדר).

אורח

כד. אורח, אינו חייב בבדיקה. וחתן הנמצא בבית חותנו וכן
נשוי בבית אביו אינו חייב. ואם יש לו חדר מיוחד י"א
שלא יברך על הבדיקה. (שבה"ל ח"ד סי' מד). וי"א שבמיוחד לו
ואין שאר בני הבית נכנסים שם יברך. (הליכות שלמה פ"ה
סי"ח).

פירורים

כה. פירורים קטנים בטלים מאליהם (עיין מ"ב סי' תמב ס"ק לג),
יש סוברים שגם אין חובה לבדוק אחר פירורים, ולכן אין
חובה לבדוק הספרים (עיין שעה"צ סי' תלג ס"ק לג, הליכות שלמה
פסח פ"ה ד"ה יז), אמנם נהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע
בהם חמץ ויש להם על מה שיסמוכו. (סי' תמב ס"ו).

ו. יש סוברים שיש חיוב לבדוק אף פירורים, וצריך לבדוק
הספרים שישתמש בהם בעת אכילת חמץ. (חזו"א א"ח סי'
קטו ס"ק ח). ובודקם לאור היום או אור החשמל. (שבות יצחק
פסח פ"ד ג').

כו. חמץ שנפל למקום צר שאין יכול להכניס שם ידו
להוציאם, אין צריך לבערם ודי בביטול. (מ"ב סי' תלג ס"ק כט).

ניסים

כז. כיסים צריכים בדיקה, ולא רק לנערם. (מ"ב סי' תלג ס"ק מז).
ואפשר לבדוקם לאור היום או על ידי מישוש. (שבה"ל ח"א
קלו, הערות הגרי"ש אלישיב פסחים ח' ע"ב). ואם כיבסם כשהכיס
כלפי חוץ, ולא לבשם עוד קודם הפסה, אינם צריכים
בדיקה. (עיין סי' תמב ס"א, ארחות רבינו פסח יז).

כלי רכב

כח. כלי רכב אין די בנקיון קודם החג, וצריך בדיקה
לכתחילה בליל י"ד בפנס כניסים, ובדיעבד ביום י"ד
לאור היום. (הליכות שלמה פ"ה ס"ה). והשוכר רכב בחול
המועד יברר אם בדקו קודם פסח ואם לא צריך בדיקה.

שריפת חמץ

כט. המנהג לכתחלה לבער על ידי שריפת החמץ לפני זמן
ביעור חמץ, ולא לאבדו באופנים אחרים. (סי' תמה ס"א, מ"ב
סק"ו). וראוי שלא יתן נפט על כזית אחד שיצא בו מצות
שריפה. (הליכות שלמה פ"ו ס"י). אם יש לו את הלולב
וההושענות טוב לשרוף החמץ בהם. (מ"ב סק"ז). ואם
משליכו לבית הכסא הרי הוא כמבוער מן העולם. (מ"ב
סק"ה).

דיני ערב פסח שחל בשבת

יום שישי י"ד ניסן

דרשת שבת הגדול

א. דורשים דרשת שבת הגדול בשבת הקודם לשבת הגדול.
(מ"ב ס"י תל סק"ב).

תענית בכורים

ב. חל ערב פסח בשבת תענית הבכורים הוא ביום חמישי. (ס"י תע ס"ב). ולא ביום שישי, כיון שאין זמנו, טוב לדחות ליום חמישי. (מ"ב סק"ו). ולפי המנהג כיום להקל לאכול בסיום מסכת אף אם שמעו מאחרים, (מ"ב שם סק"י) יערכו הסיום ביום חמישי.

ג. אף שבכל שנה אין לערוך הסיום בליל י"ד כדי לאכול ביום. (מנח"י ח"ח מה), בשנה זו בשעת הדחק שאין לו סיום ביום ישתתף בסיום בליל חמישי ואין צריך לצום למחר.
(מבית לוי פע"ו).

בדיקת חמץ

ד. בודקין החמץ בליל י"ג ניסן ליל שישי. (ס"י תמד ס"א) ומברכים על בדיקה זו, ומבטלים אחר הבדיקה כמו בשאר שנים. (מ"ב סק"א). אם לא בדק בליל י"ג יבדוק ביום י"ג, אבל לא בשבת.

ביעור חמץ

ה. טוב לבער את כל החמץ חוץ ממה שמשייר לאכול בשבת, בערב שבת בתחילת שעה שישיית כמו בשאר השנים, כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות. (שם ס"ב ומ"ב סק"ט). ואין מבטלים בשעת ביעור כי הרי זוכה בפת שמשייר לשבת ויצטרך לבטלו למחר. (מ"ב סק"י). ואם ביטל בביעור חוזר ומבטל בשבת בזמן. (שם ס"ק כב).

מכירת חמץ לגוי

ו. לכתחילה יש למכור החמץ ביום שישי עד זמן הביעור כמו בכל שנים. (מהר"ם שיק או"ח קכ). ויכול למוכרו עד כניסת השבת. (דעי"ת תמד ס"ב, אמרי יושר ח"א קמו). ויכתבו שהמכירה תחול סמוך לשבת. (שם, מבית לוי פע"ו).
ז. המזון שמשאיר לאכול לשבת, י"א שאינו נכלל במכירה.

(מבית לוי שם). וי"א שיכול לכוללו במכירה. (הליכות שלמה פ"ח, ח). בשטר המכירה יש לכתוב שמשכיר הבית לגוי בא"י לתשעה ימים, ובחוץ לארץ לעשרה ימים. (סדר ע"פ שחל בשבת להגרי"ח זוננפלד).

אכילת חמץ ביום שישי

ח. מותר לאכול חמץ אחר הביעור. (ביה"ל תמד ס"א ד"ה ומשיירין).
הגעלת כלים
ט. מותר להגעיל כלים בשנה זו כל היום, אף אחר זמן הביעור. (מבית לוי שם).

י. מי שיש לו שיניים תותבות, גשרים, וכדומה יכשירן קודם השבת, יגעיל אותם בכלי ראשון, או בעירו מכלי ראשון, ואם יש חשש קלקול יכשירם בכלי שני. וקודם הכשרם לא יאכל בהם חמץ מעת לעת או יפגום המים באקונומיקה וכדומה. ולא יאכל אחר ההכשרה חמץ חם שיד סולדת בו.

מלאכה אחר חצות

יא. מותר לעשות מלאכה בערב שבת אחר חצות ככל ערב שבת. (שעי"ת ס"י תמד).

כלי החמץ

יב. יצניע כלי החמץ בערב שבת שאינו צריך לשבת.

מצות מצוה

יג. בערב שבת אחר חצות אופין מצת מצוה. (ס"י תנח ס"א) זכר לשאר שנים. (מ"ב סק"ו). ואין צריך לבטל הפירורים כבשאר שנים. (מבית לוי פע"ו).

הכנות צרכי הסדר בערב שבת

יד. יזכור להפריש חלה קודם שבת.
טו. לכתחילה יכין כל צרכי הסדר בערב שבת.
טז. יצלו הזרוע, (מ"ב ס"י תעג ס"ק לב) ויבשל הביצה, ויכין החרוסת (שם ס"ק מג). ויעשה המי מלח. (עי' חיי אדם כלל קל, וקצש"ע ס"י קיח ס"ד). אבל לא יפרר החרין מערב שבת כי יפוג טעמו. (שם מ"ב ס"ק לו).

שבת קודש

פת ולחם משנה

יט. סעודות השבת יש לקיים באכילת פת חמץ. (ס"י תמד ס"א, שעה"צ סק"א, מבית לוי פע"ו). וי"א שבליה רשאי לכל הדיעות לאכול מצה מבושלת כשיש בפרוסה כזית. (הליכות שלמה פ"ח ס"י ג). קטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים מותר להאכילו מצה. (ס"י תעא ס"ב, ובהגדה מהגרי"ש אלישיב כתב עד גיל חמש)
כ. אם אין לו לחם משנה מחמץ יכול לצרף מצה ויזהר שלא

סעודת שבת

יא. ראוי לקדש ולאכול סעודת שבת בחדר שדולקים בו נרות שבת. (שו"ע רעג ס"ו-ז).
יב. יכול להתחיל הסעודה באכילת חמץ בחדר אחד, ולכוין להמשיך הסעודה בחדר אחר, במאכלים שנתבשלו בכלי פסח, (ס"י קעח ס"ב), [ואינו כסילוק ידיו מפת, ואין צריך לברך שם עליהם], ויחזור לברכת המזון למקומו הראשון, וא"צ לאכול שם שוב פת. (מנח"י ח"ו ס"מ"ח, מבית לוי פע"ו).

יגעו זה בזה. (בן איש חי צו, אגרות חזו"א ח"א קפח) אבל לא יצרף מצת מצוה כי אסורים בטלטול. (פמ"ג תמד א"א א').

תפלת שחרית

א. משכימים להתפלל שחרית, ולא יאריכו הרבה כדי שיהא להם שהות לאכול ולא יבואו לידי מכשול. (מ"ב תמד סק"ד), נוהגים לומר היוצרות של שבת הגדול בשבת זו. (פמ"ג תל משב"ז סק"א, א"ר שם סק"ב). ולא יאריכו בהם. (א"ר תמד סק"ד). ומפטירין וערבה. (לבוש תל א ובמעשה רב קעב שאין מפטירין).

סעודת שחרית ושלישית

ב. טוב לחלק גם את סעודת שחרית של פת לשנים, (מ"ב סי תמד סק"ח). ויפסיק בין הסעודות שיקום וילך מעט. (מ"ב רצא ס"ק יד, ובהליכות שלמה פ"ח הע' 65 שאינו לכתחילה לסמוך על שהות קצרה ויצאה לרחוב).

ג. ואם אין לו שהות או שקשה לו לחלק הסעודות, וגם מי שחילק סעודת שחרית לשנים, יקיים אחר חצות סעודה שלישית במיני פירות או בבשר ודגים. (שם ס"א). ונהגו שאחר שחרית אוכלים פת עם המאכלים הקרים, ואחר חצות אוכלים תבשילים חמים שנתבשלו בכלי פסח. (מ"ב שם ס"ק יד).

ד. הגיע זמן איסור חמץ באמצע סעודתו, מסלק ידיו מחמץ, ומותר להמשיך בשאר מאכלים בלי ברכה לפניהם, כי זה המשך הסעודה. (הליכ"ש פ"ח ס"ד, מבית לוי פע"ו)

ה. לפני זמן האיסור ישטוף היטב פיו ושיניו משיירי החמץ, ושיניים תותבות ידיח וישפוף היטב במים. (מבית לוי שם).

ביעור החמץ שנשאר

ו. טוב שיכבד את מקום אכילתו (מ"ב שם ס"ק טו), ויאסוף את כל החמץ שנשאר לו וישליכם לבית הכסא. (מ"ב שם סק"ה). ויכול להשליכם לפחי אשפה הציבוריים. (הליכ"ש פ"ח ס"ז) אבל לא לאשפה שבחצירו. (מבית לוי פע"ו)

כלי חמץ

ז. אם נשאר לו כלי חמץ או המטאטא ינקם היטב ויצניעם במקום הנמכר לגוי.

ביטול החמץ

ח. לפני זמן הביעור מבטל את החמץ באמירת כל חמירא. (סי' תמד ס"ו). ואחר זמן הביעור החמץ מוקצה.

הכנה משבת לחג

ט. אסור להכין בשבת את צרכי הסדר. אין להוציא בשבת מהמקפא מאכלים קפואים להפשירן לצורך יו"ט. (הגרשז"א בשש"כ פ"י הע' לג), ויש מקילים. (שבט הקהתי ח"א סי'

קנח). יש ללמד הנשים שלא לעשות מלאכה או לבשל לצורך הלילה, עד שיאמרו ברוך המבדיל בין קודש לקודש. (עיין סי' רצ"ט ס"י). ואם יוצא מביתו בשבת מבעוד יום לא יטול עמו את הקיטל מיוחד ללילה. (הליכות שלמה פ"ח ס"יט).

שינה והחלפת בגדי יו"ט

ל. מותר לישן בשבת אף שמתכוין כדי שיהא לו כח להיות ער במוצ"ש, אבל לא יאמר בפיו נלך ונישן כדי שנוכל להיות ער בלילה. (מ"ב סי' ר"צ סק"ד).

לא. המחליף מבגדי שבת לבגדי יו"ט, לא יחליפם סמוך לחשיכה, כי נראה כמכין משבת ליו"ט, אלא ילבשם מבעוד יום כדי שיהא גם לכבוד שבת. (כף החיים סי' תקכ"ט ס"ק כ"ג).

אמירת ותודיענו

לב. בתפלת ערבית של יו"ט אומר ותודיענו. (שו"ע סי' תצ"א ס"ב) ואם לא אמר אין מחזירין אותו. (מ"ב שם סק"ד). ואם התחיל לומר ותתן לנו ה' אלוקינו אין לחזור לומר ותודיענו. (מטה אפרים סי' תקצ"ט ס"ז). וי"א שכל שלא אמר ברוך אתה ה' יכול לחזור. (עיין מבית לוי פק"א ב, ועוד).

לג. לא אמר ותודיענו אסור במלאכה קודם שיקדש ויבדיל על הכוס, אלא אם אומר ברוך המבדיל בין קודש לקודש. ואסור בטעימה עד שיקדש כדין. (מ"ב סי' רצ"ט ס"ק לו).

יקנה"ז

לד. סדר הקידוש והבדלה הוא, ברכת היין, קידוש, נר – ברכת מאורי האש, הבדלה, זמן- שהחינו. (שו"ע סי' תע"ג ס"א, מ"ב סק"ג) ומסיים הברכה המבדיל בין קודש לקודש. (טור שם, מג"א סי' רצ"ט ס"ק יג) ואם טעה וסיים המבדיל בין קודש לחול לא יצא וצריך לחזור ולהבדיל. (מבית לוי פק"א ג').

לה. שינה הסדר והקדים המאוחר ואיחר המוקדם יצא, חוץ מאם הקדים הקידוש לברכת היין, שצריך לחזור ולברך ברכת הקידוש. (שועה"ר ס"ו).

נר הבדלה

לו. י"א שמותר לקרב שני נרות דולקים לעשותן אבוקה כדי לברך מאורי האש, ומותר אח"כ להפרידם. (יסוד ושורש העבודה ש"ט פ"ה, אלף המגן סי' ת"ר סק"ג, אגרות משה או"ח ח"ה ס"כ ל, ארחות רבינו ח"ב ק"א, יו"ט ב' כהלכתו פ"א הע' סח בשם הגרי"ש אלישיב). וי"א שאין לקרב הנרות אלא יברך עליהם כך. (יו"ט שני כהלכתו שם בשם הגרש"ז אורבך, מבית לוי שם ד').